

Andrei CRIJANOVSKI **DICȚIONAR AL ELEMENTELOR
LATINE EREDITARE
DIN LIMBILE ROMANICE**

(ROMÂNĂ, ITALIANĂ, FRANCEZĂ, SPANIO-
LĂ, PORTUGHEZĂ)

[DICTIONNAIRE DES ÉLÉMENTS LATINS
HÉRITÉS PAR LES LANGUES ROMANES]

Lucrarea pe care o anunțăm se află într-o fază avansată de elaborare, ea cuprinzând în jur de 2500 de termeni ai fondului lexical moștenit din latină.

Cuvintele latinești moștenite de principalele cinci limbi romanice și înregistrate în **Dicționar** sunt structurate, în principal, în următoarele subgrupe reprezentate prin:

1. **fondul panroman** al limbilor neolatine (lexique panroman)
2. **cuvintele panromanice absente în limba română** (panroman sauf roumain)
3. **termeni latinești păstrați numai în limba română** (mots latins conservés seulement par le roumain)
4. **lexicul latinesc moștenit în două, trei sau patru limbi romanice, inclusiv în limba română.**

Punctul de plecare al **Dicționarului** este **limba latină**. Cuvintele-etimoane latinești sunt traduse în limbile franceză și română. Cele moștenite în **limba română** sunt explicate în limba franceză, după care urmează **limba italiană, limba franceză, limba spaniolă și limba portugheză** – toate traduse în românește.

Această modalitate de prezentare a traducerilor este de natură să permită utilizarea **Dicționarului** atât de către vorbitori de limba română, cât și de către cunoscători ai celorlalte limbi romanice.

Se știe că în evoluția lor istorică limbile romanice și-au pierdut un număr de termeni latinești moșteniți, înlocuindu-i prin cuvinte împrumutate din limbile cu care

au intrat în contact. În astfel de cazuri în **Dicționar** sunt înregistrați termenii împrumutați și, eventual, este indicată limba-sursă din care provin.

Menționăm că traduceri / explicațiile cuvintelor limbilor romanice, indexate în **Dicționar**, sunt menite să urmărească evoluția lor semantică prin referire la sensurile cuvintelor-etimoane latinești.

În ansamblu, **Dicționarul** are drept scop să pună în relief profilul și locul fiecărei limbi neolatine în actualul cadru al romanității.

EXPLICAȚII ȘI SEMNE

Substantivele latinești sunt date cu formele de nominativ și acuzativ, din care au fost formate o bună parte a substantivelor limbilor romanice, precum CARO, CARNEM; HOSPES, -ITEM; NOX, NOCTEM; PAX, PACEM etc.

Adjectivele latine sunt date cu formele de gen; verbele sunt prezentate la infinitiv.

Asteriscul (*) așezat la umărul unui cuvânt indică forma latină populară sau / și cea reconstruită a termenului respectiv.

Semnul ~ (tilda) înlocuiește cuvântul-titlu.

Semnul < are sensul de „provine din”.

ABREVIERI

adj.	adjectiv	ornit.	ornitologie
anc.	ancien (fr.)	pl.	plural
ar.	aromân	poet.	poetic
astron.	astronomie	pop.	popular
bot.	botanică	pron.	pronume
cf.	cónfer (lat.) „compară”	reg.	regional
dial.	dialectal	s. f.	substantiv feminin
fig.	figurat	s. m.	substantiv masculin
fil.	filosofie	s. n.	substantiv neutru
fr.	francez, -ă	tehn.	tehnică
înv.	învechit	v.	vezi
jur.	juridic	vb.	verb
mil.	militărie	var.	variantă
num.	numeral	zool.	zoologie

LATINĂ**ALBUS, -A, -UM** adj.

„blanc mat; blanc éclatant; pâle, blême; clair, serein; (*fig.*) propice, favorable”

„alb spălăcit; alb sclipitor; palid, gălbejit; luminos, senin, limpede; (*fig.*) favorabil”

ANIMA, -AM s. f.

„souffle; air, émanation; odeur; souffle, haleine; âme (*souffle vital*), vie, existence, être vivant”

„aer, suflu de aer; răsuflare, respirație; duh, suflet, suflul vieții, viață; ființă, creatură; suflet”

ARĀRE vb.

„labourer; cultiver; faire valoir; (*poét.*) labourer (*sillonner*)”

„a ara; a face agricultură, a cultiva (pământul); (*poet.*) a brăzda”

BUCCA, -AM s. f., pl. **BUCCAE**

„cavité de la bouche; bouche; (*au pl.*) les joues; bouchée”

„gură; (*la pl.*) bucle obrazului, obraji”

CANIS, -EM m. et f. (*zool.*)

„chien, chienne; (*seul. f.*) meute; le chien aux trois têtes (*Cerbère*); coup du chien (*aux dés, amener tous les as*); la Canicule (*constellation*); philosophe cynique”

„câine, cățea; (*numai f.*) haită; câinele cu trei capete (= *Cerberul*); (*la jocul cu zarurile*) «lovitura câinelui»; Constelația Câinelui; filosof cinic”

CARO, CARNEM s. f.

„morceau de viande; chair, viande; (*en part.*) la chair (*par opposition à l'esprit*); chair, pulpe (*des fruits*), la partie tendre du bois”

„carne; (*fig.*) trup (*în opoziție cu „spirit”*); pulpă cărnoasă a fructelor, partea moale de sub scoarță a arborelui”

ROMÂNĂ**alb, -ă** adj.

„blanc, blanche”

inimă s. f.

„cœur; cœur, centre, milieu, interieur”

ara (a ~) vb.

„labourer, donner une façon (*à la terre, à la vigne, etc.*); (*poét.*) labourer (*sillonner*)”

bucă s. f.

„joue; fesse”

câine, rég. câne m.

„chien; homme méchant, haineux, qui a le cœur dur; (*astron.*) le Grand Chien, le Petit Chien; (*icht.*) chien de mer, roussette”

carne s. f.

„chair; viande, chair; pulpe (*des fruits*)”

ITALIANĂ**albo, -a** adj.

(*poet.*) „alb, -ă”

alma s. f.

(*poet., inv.*) „suflet”

arare vb.

„a ara; (*fig.*) ~ **diritto** a-și face datoria, a lucra cu chibzuială; ~ **londa** a străbate mările”

bocca s. f.

„gură; persoană, om (*care mănâncă*); persoană, om (*care vorbește*); (*mil.*) gură de foc, tun; deschizătură; gură de fluviu; (*bot.*) gura leului”

cane m.

„câine; (*astron.*) Constelația Câinelui; (*fig.*) persoană rea, crudă; (*iht.*) câine-de-mare; clește de scos dinții; (*la o armă*) cocoș”

cârne s. f.

„carne; trup; (*la pl.*) ten, carnație; miezul unui fruct, carnea, pulpa”

FRANCEZĂ

aube s. f. (< *lat. alba adj. f.*)

„(revărsat de) zori; (*fig.*) debut, început; (*la catolici*) îmbrăcămintă albă de preoți”

âme s. f., (*inv.*) **aneme** s. f., (*dial.*) **alme** s. f.

„suflet; inimă; ființă omenească, ins, persoană, om; locuitor; (*fig.*) suflet, animator; (*fig.*) miez, măduvă”

arar vb. (*inv. și dial.*)

„a ara; (*fig.*) a brăzda”

bouche s. f.

„gură; gură, deschizătură, orificiu; buze; (*fig.*) gură, ins, persoană; (*la pl.*) guri (*ale unui fluviu*); bot; cioc”

chien, chiene s. m. f.

„câine, cățea; (*la arme de foc*) cocoș; (*pop.*) om rău, hain, mațe fripte; (*iht.*) câine-de-mare”

chair s. f.

„carne; carne, pulpă (*a fructului*); (*fig.*) fire omenească, natură umană; trup; (*fig.*) simțuri”

SPANIOLĂ

albo, -a adj.

(*poet.*) „dalb, alb”

alma s. f.

„suflet; spirit; cuget; inimă, animator; suflet, viață; ființă, făptură, persoană, om; (*fig.*) suflet, elan, însuflețire; (*fig.*) miez, esență, nucleu”

arar vb.

„a ara; (*fig.*) a brăzda, a lăsa urmă”

boca s. f.

„gură; buze; (*fig.*) gură, deschizătură, orificiu, intrare / ieșire; gaură, crăpătură, ruptură; (*geogr.*) gură, guri, vărsare; (*zool.*) clește, cioc”

can s. m. (*inv.*)

„câine; (*de armă*) cocoș, ciocânel percutor; (*constr.*) suport în consolă, modilion; (*astron.*) Câinele Mare, Câinele Mic”

carne s. f.

„carne; carne, pulpă (*de fructe*); șuncă, grăsimă, osânză; (*fig.*) trup, corp”

PORTUGHEZĂ

alvo, -a adj.

„alb, alb imaculat; (*fig.*) pur, neprihănit”

alma s. f.

„suflet; om, ființă; interior de țevă (*de pușcă*)”

arar vb.

„a ara; (*fig.*) a brăzda”

bôca s. f.

„gură; gură, bot; (*geogr.*) gură, vărsare; gaură, orificiu; gură (*de tun, de puț*); știrbitură; lăsarea nopții”

cão s. m.

„câine; (*la arme de foc*) cocoș”

carne s. f.

„carne; trup, corp; pulpă (*de fructe*); rudenie de sânge”

CASA, -AM s. f.

„cabane, chaumière, hutte; baraque (*de soldats*); petit fonds de terre”

„colibă, bordei; baracă (*militară*); proprietate la țară, pământ”

CRISTA, -AM s. f.

„crête (*d'un oiseau*); aigrette, panache; crête (*d'une montagne*); dentelure (*des feuilles*); clitoris”

„creastă (*a cocoșului, a șarpelui*); creastă (*a muntelui*); margine dințată a frunzelor; smoc de păr, panaș, egretă (*la coif, la cai*); clitoris”

CŪLUS, -UM s. m.

„cul, derrière, anus”

„cur, dos, șezut, fund, anus”

DOLĚRE vb.

„éprouver de la douleur (*physique*), souffrir; être douloureux, faire mal, avoir mal; être affigé”

„a dura (*fizic*), a simți durere, a avea durere; (*moral*) a fi îndurerat (*de*), a fi întristat (*de*), a suferi”

EGO (*EO) pron. m. f.

„moi, je”

„eu”

FEBRIS, -IM et -EM s. f.

„fièvre”

„febră, friguri”

FILIUS, -UM s., m.

„fils, enfant; (*au pl.*) enfants (*des deux sexes*); descendants; (*zool.*) petits (*des animaux*)”

„fiu, copil; (*la pl.*) copiii (de ambe sexe); descendenții; (*zool.*) puii de animale”

casă s. f.

„maison, logis, habitation, demeure; domicile; (*fig.*) ménage, famille; maison (*établissement commercial; nom de certaines institutions*); (*tipogr.*) casse; (*bot.*) loge”

creastă s. f.

„crête (*des gallinacées*); huppe (*des oiseaux*); crête (*d'une montagne, d'une vague*); (*bot.*) crête-de-coq, barbe-de-chèvre, fougère”

cur s. n. (pop.)

„cul, derrière, anus”

durea (a ~) vb.

„faire mal, faire souffrir; avoir mal, ressentir une douleur”

nom verbal: durere

f. „douleur, mal; souffrance; tourment, chagrin; souffrance morale

eu (anc. et pop. io)

pron.

„je, moi; (*pop.*) bibi”

eul n. art. (fil.)

„le moi”

fior s. m.

„frisson, frémissement; vive émotion”

fiu s., m.

„fils; (*fig.*) citoyen, membre d'une collectivité”

càsa s. f.

„casă, locuință, apartament; familie, neam, casă dormitoare; firmă, întreprindere”

cresta s. f.

„creastă; scufă (*cu multe garnituri*); creastă (*de munte, de deal*); panaș (*la coif*)”

culo s. m. (pop.)

„șezut, cur; fund de pahar, de sticlă; extremitate inferioară (*a unei lumânări, a unui om*)”

dolere vb.

„a dura; a regreta; a se plânge”

io pron.

„eu”

io m.

„eu, personalitatea proprie”

febbre s. f.

„febră; (*la pl.*) friguri”

figlio s., m.

„fiu; (*la pl.*) copii (*și fiice*)”

chez s. m.

„casă, cămin, locuință, interior”

crête s. f.„creastă (*la păsări*); coamă, creastă (*de munte, de acoperiș, de val*); (*bot.*) creasta-cocoșului”**cul** s. m. (*pop.*)

„șezut, fund, cur; anus”

douloir vb. (*anc.*)

„a dura”

je pron.

„eu”

fièvre s. f.„febră, fierbințeală, temperatură; (*pop., la pl.*) friguri; (*fig.*) agitație, emoție, încordare, surexcitare, înfrigurare”**fiis** s. m.

„fiu, descendent”

casa s. f.

„casă, clădire, imobil; locuință, domiciliu, vatră; casă, familie, cămin; casă, dinastie, neam, familie, spiță; casă comercială, firmă; căsuță, pătrățel”

cresta s. f.„creastă (*la păsări*); moț (*de pene*); (*geogr.*) creastă, coamă, culme, creștet, spinare”**culo** s. m. (*pop.*)

„șezut, fund, dos, cur; anus”

doler vb.

„a dura; a se plânge”

yo pron.

„eu”

el yo m. art. (*fil.*)

„eul”

fiebre s. f. (*semicult*), (*inv.*) **hiebre** s. f.„febră, călduri, fierbințeală; (*fig.*) febră, tensiune, agitație, febrilitate”**hijo** s. m.„fiu, băiat, copil; (*la pl.*) copii; (*bot.*) lăstar, mlădiță; (*zool.*) pui”**casa** s. f.

„casă, clădire; instituție; casă, locuință, apartament; odaie, cameră; gospodărie; familie, neam; firmă, casă comercială; prăvălie, magazin”

crista s. f.„creastă (*la păsări*); coamă, creastă (*de munte, de val, de acoperiș*)”**cúo** s. m. (*pop.*)„șezut, fund, dos; (*pop.*) cur; anus”**doer** vb.

„a dura; a pricinui o durere, o suferință; a regreta, a plânge”

eu pron.

„eu”

eu m.

„eu, personalitate proprie”

febre s. f.„febră, friguri; fierbințeală; (*fig.*) surexcitare, înfrigurare; tensiune, agitație”**filho** s. m.„fiu, băiat, copil; urmaș; (*la pl.*) copii; (*bot.*) lăstar, mlădiță”

FUTUERE (***FUTTERE**) vb. (*pop.*)

„avoir des rapports avec une femme”
„a avea raporturi sexuale cu o femeie”

GULA, -AM s. f.

„oesophage, gosier, gorge; cou; (*fig.*)
buche, palais; gloutonnerie, gourmandi-
se; appetit”

„gâtlej, beregată, gât; (*fig.*) poftă de
mâncare, lăcomie (*la mâncare*), gust fin
(*la mâncăruri*)”

HOSPES, -ITEM s. m.

„hôte, celui qui donne l’hospitalité et
celui qui reçoit l’hospitalité; hôte de pas-
sage, voyageur; (*adj.*) étranger, exotique;
hospitalier”

„gazdă, cel care dă ospitalitate, oaspete,
cel care este găzduit; străin, venit din
altă parte; ospitalier”

LARGUS, -A, -UM adj.

„abondant, copieux; abundant en, riche
en, qui donne largement, libéral, large,
prodigue; disposé à”

„abundent, bogat, mult; generos, darnic,
larg”

cf. **LONGUS**

LONGUS, -A, -UM adj.

„long, étendu (*espace et temps*); (*fig.*) qui
dure, long, trop long”

„lung, întins, vast (*spațiu și timp*); (*timp*
lung) de durată”

cf. **LARGUS**

LŪNA, -AM s. f.

„lune (*l’astre*); (*poét.*) la nuit; cartilage
semicirculaires de la gorge, la gorge;
lunule (*croissant sur la chaussure des*
sénateurs)”

„lună (*astrul*); (*poét.*) noapte; cartilaj
semicircular la beregată; semilună (*semn*
distinctiv pe încălțăminte senatorilor)”

cf. **MENSIS**

MENSIS (***MESIS**), -EM s. m.

„mois; flux menstruel”
„lună (*calendar.*); menstruație, reguli”
cf. **LUNA**

fute (a ~) vb. (*pop.*)

„avoir des rapports
avec une femme”

gură s. f.

„bouche, gueule;
bouche, orifice,
ouverture, entrée;
bouche, embou-
chure; (*bot.*) gueul-
de-lion, muflă-de-
veau”

oaspe(te) s. m.

„hôte, viziteur,
invité, convié”

larg, -ă adj.

„large, vaste, éten-
du; ample, évasé”

lung, -ă adj.

„long (*espace et*
temps); (*fig.*) qui
dure, long, trop
long”

lună s. f.

„lune (*l’astre*); mois;
lunaison; (*astron.*)
satellite d’une
planète”

mes s. n. (*ar.*) **lună**
s. f. < lat. **luna** s. f. V.

„mois; flux men-
strual”

fottere vb. (*pop.*)

„a avea raporturi
sexuale cu o femeie”

gola s. f.

„gâtlej, gât, beregată;
lăcomie la mâncare;
trahee; gât, grumaz;
(*geogr.*) trecătoare,
chei (*în munți*); gură,
deschizătură strămtă
(*pentru apă, fum etc.*)”

ospite s. m.

„gazdă, oaspete,
musafir”

largo, -a adj.

„lat, larg; întins, ex-
tins, amplu; depărtat,
distanțat; încăpă-
tor, larg; comod;
îmbelșugat; liberal,
îngăduitor, larg,
generos”

lungo, -a adj.

„lung (*despre distan-
ță și timp*); înalt (*de*
statură); (*fig.*) încet,
care întârzie; (*fig.*)
diluât, amestecat cu
apă; (*inv.*) departe,
îndepărtat, lung;
prolix, difuz”

luna s. f.

„(*astron.*) lună; lună
(*perioadă de timp*:
luna di miele); (*as-
tron.*) satelit; argint
(*în limbajul simbolic*
al alchimiștilor)”

mese s. m.

„lună (*a anului*); (*la*
pl.) menstruație; sala-
riu (*plată pe o lună*)”

foutre vb. (*pop.*)

„a copula, a avea raporturi sexuale cu o femeie; (*pop.*) a arunca, a azvârli; (*pop.*) a da, a aplica (*pumni, palme*)”

goule s. f.

„bot (*la unele animale*); (*pop.*) mutră; (*pop.*) gură, plisc, fleancă; lăcomie (*la mâncare*); (*fam.*) aspect, formă”

hôte s. m. (*anc. oste s. m., hoste s. m.*)

„gazdă; oaspete, musafir; birtaş care ține o pensiune; (*fig.*) locuitor”

large adj.

„lat; întins, mare, vast; (*fig.*) mare, considerabil; (*despre obiecte de îmbrăcăm.*) larg, comod, confortabil; (*despre atitudine*) larg, generos; tolerant; (*despre opinii*) liberal”

long, longue adj.

„lung; lung, îndelungat; (*fig.*) lent, încet; (*despre scrieri*) vast, amplu”

lune s. f.

„lună (*astru*); lună (*perioadă de timp: lune de miel*); (*fig.*) toană, capriciu”

mois s. m.

„lună (*a anului*); salariu lunar”

joder vb. (*pop.*)

„a avea raporturi sexuale cu o femeie, a copula”

gola s. f.

„(*pop.*) beregată; gât; gătlej; (*de armură*) grumăjer; coleretă, guler(aș); (*gură de*) vărsare, gură de râu; (*mar.*) canal”

huésped s. m.

„oaspete, musafir, invitat; gazdă, amfitrion; (*inv.*) hangiu”

largo, -a adj.

„lung; lung, îndelungat, întins; înalt, de statură înaltă; (*fig.*) îmbelșugat, bogat, abundent, vast; darnic, generos, mărinimos”

luengo, -a adj. (*anc.*) azi:

largo adj. < lat. **largus** adj.

„lung”

luna s. f.

„lună (*astru*); lună, satelit de planetă; lunație; oglindă (*mare*); lentilă (*pe ochelari*); (*perioadă de timp*) luna de miel”

mes s. m.

„lună (*calendar.*); salariu lunar; menstruație”

foder vb. (*pop.*)

„a avea raporturi sexuale cu o femeie, a copula”

gola s. f.

„guler, guleraș; cornișă”

hóspede s. m.

„oaspete, musafir, invitat; gazdă, amfitrion; (*inv.*) hangiu”

largo, -a adj.

„lat, larg; întins, extins, vast; (*fig.*) darnic, generos, mărinimos”

longo, -a adj.

„lung; lung, îndelungat”

lua s. f.

„lună (*astru*); satelit de pământ; lună (*perioadă de timp: lua de mel*)”

mês s. m.

„lună (*a anului*); salariu lunar”

MULIER, -EREM s. f.

„femme (*en gén.*); femme mariée, épouse; (*péjor.*) femmelette”

„femeie; femeie măritată, soție; (*peior.*) femeiușcă”

NOX, NOCTEM s. f.

„nuit; (*fig.*) repos de la nuit, sommeil; nuit de veilles; nuit de débauche; nuit éternelle; nuit des enfers; nuit de la cécité; obscurité; ténèbres; ombre d'un arbre; situation sombre, troublée”

„noapte; (*fig.*) odihna nopții, somn; veghe; scandal de noapte; întuneric, întunericul Infernului, somnul veșnic, moarte; orbire; situație tulbură

PANIS, -EM s. m.

„pain; (*chrét.*) pain rituel ou eucharistique”

„pâine; (*creșt.*) pâine rituală; corp, masă, bloc (*in formă de pâine*)”

PAX, PACEM s. f.

„paix (*après une guerre*); (*fig.*) tranquillité, calme: de la mer; des vents; de l'âme; bienveillance, assistance; (*chrét.*) reconciliation avec Dieu, salut”

„tratată de pace, pace; (*fig.*) liniște, calm al mării, al vânturilor; liniște sufletească; bunăvoință, ajutor; (*creșt.*) înțelegere cu Domnul, mântuire”

PŌPULUS (*POPLUS, *PLOPPUS), -UM s. f. (*bot.*)

„peuplier”

„plop”

PULVIS, -EREM s. m., (*PULVUS, *PULUS) pl. **PULVERA**

„poussière; (*poét.*) terre; poussière de la piste, du cirque; (*fig.*) piste, carrière”

„praf, pulbere; (*poet.*) țărână, pământ; praful de la curse; (*fig.*) câmp de alergări, pistă; loc de luptă, arenă, activitate publică”

QUINQUE (*CINQUE) num.

„cinq”

„cinci”

SĒBUM (SĒVUM, SAEVUM) n.

„suif (*graisse animale fondue*)”

„seu (*grăsime animală*)”

muiere s. f. (*pop.*)

„femme, épouse”

noapte s. f.

„nuit, nuitée”

pâine s. f. (*var.*)**pâne** s. f.)

„pain; (*rég.*) céréales (*pl.*), récolte, moisson”

pace s. f.

„paix, harmonie, concorde, accord; calme, tranquillité; silence”

plop s. m.

„peuplier”

pulbere s. f.

„poussière; poudre à canon”

cinci num.

„cinq”

seu n.

„suif”

móglie s. f.,

(*inv.*) **mogliera** s. f.

„soție, nevastă”

notte s. f.

„noapte; întuneric”

pane s. m.

„pâine; (*bot.*) untu-vacii; orice obiect, corp, bloc (*in formă de pâine*)”

pace s. f.

„pace; liniște; încetarea unui joc, a unei competiții; (*pl.*) împăcare între doi oameni (*care se ceartă mereu*); (*bis.*) chipul lui Hristos (*icoană*)”

piòppo s. m.

„plop; (*pop.*) om prost”

pólvere s. f.

„praf, pulbere”

cinque num.

„cinci”

sego m.

„seu”

moillier s. f. (*anc.*) **auj.:** **femme** s. f.
< lat. **femina** V.
„femeie; muieră”

nuit s. f.
„noapte; întuneric”

pain s. m.
„pâine; (*fig.*) hrană, existență, trai”

paix s. f.
„(*stare de*) pace; (*tratat de*) pace;
pace, liniște, tihnă; relații bune,
acord, înțelegere, armonie”

peuple m. (*anc.*), **auj. peuplier** m.
„plop”

poudre s. f.
„pudră; pulbere; praf de pușcă,
pulbere; (*inv.*) nisip (*pentru uscat*
cerneala)”

cinq num.
„cinci”

suif s. m. (< *anc. siu* s. m.)
„seu; (*fig.*) perdaf, săpuneală”

mujer s. f.
„femeie; (*pop.*) muieră;
(*pop.*) femeie, nevestă,
soție”

noche s. f.
„noapte; (*fig.*) întune-
ric, întunecime; (*livr.*)
tenebre”

pan s. m.
„pâine; (*fig.*) hrană, mij-
loace de existență; grâne,
cereale; lanuri, holde; (*bis.*)
azimă, prescură, anafură”

paz s. f.
„pace, armonie, în-
țelegere; pace, calm,
liniște, tihnă; (*mil.*) pace;
temperament liniștit, fire
cuminte; (*bis.*) sărutul
păcii, icoană”

chopo m., (*inv.*) **pobo**
m.
„plop-tremurător; lemn
de plop”

pólvora s. f. / **polvo** s. m.
„pulbere, praf de pușcă;
(*inv.*) silitră; (*focuri de*)
artificii; (*fig.*) caracter
iritabil”

cinco num.
„cinci”

sebo s. m.
„seu; grăsime; sebum;
(*fam.*) jeg”

mulher s. f.
„femeie, soție, nevas-
tă; (*pop.*) muieră”

noite s. f.
„noapte; seară;
întuneric; (*fig.*) igno-
ranță”

pão s. m.
„pâine; cereale; (*fig.*)
hrană, existență;
(*bis.*) azimă, pres-
cură”

paz s. f.
„pace; armonie, în-
țelegere; pace, liniște,
tihnă; pace (*tratat*);
(*bis.*) icoană, relicvă”

choupo m.
„plop negru; plop-
tremurător”

pó s. m., **pólvora**
< sp. **pólvora**
„pulbere, praf;
(*farm.*) praf; (*pl.*)
pudră”

cinco num.
„cinci”

sebo s. m.
„seu; grăsime”

SITIS, -IM s. f.

„soif; (*en parl. de parages et plantes*) sécheresse; (*fig.*) la soif, l'avidité du désir”

„sete; (*despre locuri, plante*) uscăciune, secetă; (*fig.*) sete, dorință arzătoare”

TENER, -ERA, -ERUM (***TENERUS**) adj.

„tendre, délicat, frêle; jeune, du premier âge”

„moale, mlădios, flexibil; de vârstă fragedă, tânăr, gingaș, delicat”

TERRA, -AM s. f.

„la Terre, le globe terrestre; la terre (*en tant que matière*); la terre, la surface de la terre, le sol; terre, continent (*opp. à la mer et au ciel*); pays, contrée”

„Pământul (*ca planetă*); pământ (*ca materie*); pământ, suprafață a pământului, sol; pământ, uscat (*opus mării, cerului, aerului*); ținut, țară”

TITIO, -ONEM s. m.

„tison, brandon”

„tăciune”

UNGULA, -AM s. f.

„griffe, serre, ongle, sabot; (*fig.*) cheval; ongle, instrument de torture”

„copită, gheară; (*fig.*) cal; unghie (*de fier*) (*instrument de tortură*)”

URTICA (***URDICA**), -AM s. f. (*bot.*)

„ortie; (*zool.*) ortie de mer; (*fig.*) démanaison, vif désir”

„urzică; (*zool.*) urzică-de-mare; (*fig.*) mâncărici, poftă amoroasă”

VETULUS, -A, -UM adj. (***VECLUS**)

[**vetus**]

„vieillot”

„cam bătrân, destul de bătrân”

sete s. f.

„soif”

tânăr, -ă adj.

„jeune”

țară (*anc. țeară*) s. f.

„pays, Etat, patrie; terre, territoire, contrée, région, province”

tăciune s. m.

„tison, arsin, fume-ron; nielle, carie, charbon”

unghie s. f.

„ongle; serre, griffe, sabot; (*bot.*) réglisse sauvage (*réglisse bâtarde*)”

urzică s. f.

„ortie; tissu fait des fibres de l'ortie; (*zool.*) ortie de mer”

vechi, -e adj.

„vieux, ancien, suranné, antique”

sete s. f.

„sete; aviditate, lăcomie”

tênero, -a adj.

„fraged, moale; plăpând, gingaș; tânăr; duios, tandru, afectuos; (*inv.*) sensibil, susceptibil, supărăcios”

tërra s. f.

„pământ; (*la pl.*) moșie, proprietate; (*rar*) târg, orașel; pământ argilos”

tizzone s. m.

„tăciune; (*fig.*) ticălos, nemernic”

unghia s. f. (*inv. uguna*)

„unghie; gheară; copită; (*mec.*) limbă (*la o broască de ușă*)”

ortica s. f.

„urzică”

vecchio, -a adj.

„bătrân; vechi, antic; învechit, uzat; (*inv.*) mare”

soif f.

„sete; (*fig.*) poftă, dorință arzătoare, nesaț”

tendre adj.

„moale, fraged; tânăr, fraged; simțitor, sensibil, delicat; tandru, iubitor, dragăstos, duios; (*despre culori*) palid, delicat”

terre f.

„Pământ (*planetă*); pământ, sol; pământ, țară, meleag regiune; uscat; pământ, moșie, proprietate (*rurală*), domeniu; argilă”

tison m.

„tăciune; chibrit rezistent la vânt”

ongle m.

„unghie; gheară”

ortie f.

„urzică; (*zool.*) actinie”

vieux, viele adj.

„bătrân; vârstnic; vechi, de altădată, de demult; vechi, uzat, învechit; învechit, neactual”

sed f.

„sete, însetare; (*fig.*) sete, dorință aprinsă, poftă nepotolită”

tierno, -a adj.

„moale, fraged; moale, fiert bine; (*fig.*) fraged, tânăr, crud; gingaș, delicat, fin; tandru, duios, afectuos, cald”

tierra f.

„Pământ, glob, planetă; pământ, uscat; pământ, sol, teren; pământ, ogor, câmp; pământ, țară, ținut, regiune, teritoriu; (*pl.*) pământuri, proprietate, domeniu, moșie”

tizón m.

„tăciune, cărbune”

uña f.

„unghie; copită; gheară; (*bot.*) spin; (*zool.*) vârf de coadă (*de scorpion*); (*tehn.*) ureche, deget”

ortiga f.

„urzică, urzică de pădure; (*zool.*) urzică-de-mare”

viejo, -a adj.

„bătrân, vârstnic; vechi, bătrân, străvechi; îmbătrânit; vechi, uzat”

sêde f.

„sete; sete, dorință arzătoare”

tenro, -a și terno, -a adj.

„fraged, moale; tânăr, june; pur, inocent; nou, recent, proaspăt, fraged”

terra f.

„Pământ, glob; pământ, sol; uscat; țară, ținut, patrie; proprietate, moșie”

tição m.

„tăciune, cărbune”

unha f.

„unghie; gheară; copită; cleștele racului”

urtiga f.

„urzică”

velho, -a adj.

„bătrân, vârstnic; vechi, străvechi, antic; învechit; vechi, uzat”